

SENEGAAL: Hol peeje Æ´ettete haa aynaaÉ“e Senegaal ceerta e cadeele ?

Soumis par OUMAR BARKA BALL

13-11-2010

DerniÃ`re mise Ã` jour : 14-11-2010

{xtypo_dropcap}K{/xtypo_dropcap}o ngal naamndal woni sabaabu pottital aynaaÉ“e senegal, haralleebe ngaynaaka, e safroobe rafijji jawdi nalnde 15 e 16 lewru yarkomaa to wuro kees tawii teddiniraa diin naldi dii ko cuddiido mawdo leydi Senegaal hono Viviane Waad, ko e dow miijo kawtal fannuyankoobe safaara jawdi woni (ordre des medecins veterinaires du Senegal)e gardagol doktor abou Mamadou Toure. E nder É—um Pulaagu .com hebi jikkondirde e makko; o jaÉ“ii jaabaade naamnde Pulaagu .com

PULAAGU.COM: Doktor Abuu Tuure, caggal calmaali, pulaagu.com ina bismo maa e oo É—oo nokku caaktirÉ—o kaburuuji e É—emngal Pulaar. Ko ngoonga nih haalde hoore mum wonaa huunde weeÉ“nde kono e jubbande tan, holi gonÉ—o Doctoor Abuu Tuure?

DOCTOOR ABUU TUURE: Ko adii fof, mi salminii banndiraaÉ“e FulÉ“e, wiyooÉ“e mbiimi e wiimi e wiimaami, mi salminii hatanteeÉ“e Pulaar e ngendiyankooÉ“e Pulaar, ardiiÉ“e ndee É—oo jaaynirde woni pulaagu.com e darnde mawnde nde darani haa ndarnu É—on É—eed É—oo golle, ko on fotÉ“e walleede no haanirta nih. So mi artii e naamnal maa, miin mbiyete mi ko A Mammadu Tuure; ko mi fuutanke jiÉ—É—o fuutankaagal, walla hih mi wiya ko mi Pullo sabu enen fof ko en FulÉ“e, njejaa mi ko Njum e nder falnde Podoor, diiwaan Ndar, ko mi Doktor e fannu rafijji jawdi (Docteur veterinaire), É—uum ina jeyaa e ko jangu mi; mi meeÉ—iino ardaade gollorgal ngaynaaka leydi Senegal, mi meeÉ—iino wonde diisneteeÉ—o to galle laamorgo jaagorÉ—e leydi Senegal kala ko faati e ngaynaaka, awo e taariindi; e nder doÃ`re Afrik, mi meeÉ—iino wonde hooreejo goomu diiwaan to fedde tammbiinde cellal winndere woni OMS, mbiÉ—o dillatnoo kadi e pelle pine, mbiÉ—o anndi a waasataa nande fedde "Renovation Njum", ndeen fedde ko

miin ardinoo É—um, ina hawrunoo e sahaaji, amen emin njubbintunoo ñalÉ—i pine Njum. Kadi ko mi cukko hooreejo gadano Fedde Tabital Pulaagu Senegaal, mbido dilla kadi e dawrugol ko É—um tan woni jubbande seeÉ—a e golle am.

PULAAGU.COM: Doctoor, ko É“ooyaani koo, on njuÉ“É“inii to Cees pottital mawngal, holi ko wonno sabaabu pottital ngal?

DOCTOOR ABUU MAMMADU TUURE: Wonnoo sabaabu É—iin ñalawmaaji ko ñalwmaaji teddiniranooÉ—i ngaynaaka; hitaande kala emin keewi rentude, min mbayla yiilirde fedde amen (Ordre des medecins veterinaires du Senegal) tawa hay gooto jillataa e amen, hay gooto arataa heen, tawii batuuji amen fof ko É—oo e Ndakaaru tan min njuÉ“É“inta É—um. Cagg noon nde toÉ—É—aa mi, mbiimi yo min mbaylu sawru mbaggu, kadi mbiy mi: É“ayde ko e ngaynaaka min ndillata, yo min njalti golle amen, min tawoyaa aynaaÉ“e É“ee to ngoni too e nder Kooyaa oo, min mbiyi yo min puÉ—É—oro Cees e laawol amen gadanol, min mbaÉ—a Æ´eewndo, so feewi kitaale garooje min eggina É—um É—oon, min Æ´eewoya nokkuuji goÉ—É—i É“ur aynaaÉ“e É“ee e joom jawdi en É“ee; kadi yo min É“adto kadi É“e aynaaÉ“e É“ee liggodtoo É“ee, sabu É—um weterineer so namo liggodtoo, wiyata ko aynaaÉ“e, woÉ—É“e É“e min njiÉ—noo tawtooree njooÉ—nde ndee ko haralleeÉ“e jawdi en É“ee tawii i golle paayodinÉ—e; min mbiyi

É“ee É—o fof so tawtoraama gooto fof ma addu yiannde mum e caÉ—eele ngaynaaka kaa, sabu eÉ“e njogii humpito mawngo geÉ—e É—ee,É“ayde kamÉ“e fof É“e ngalaa pelle no amen nih, É“e liggodtoo ko e ngaynaaka tawi min keewaano jooÉ—oÉ—aa sago É“e ngara, É“e ngadda ballal maÉ“É“e e ngaynaaka kaa no haanirta nih, min takki jooÉ—nde ndee mooÉ“ondiral ngal, nat tan toÉ“É“ere wootere, min noddal heen kala mo nganndu É—aa ngaynaakaa ko haaju mum. Kko É—uum woni sabaabu É—ii É— ñalawmaaji jubbinaadi to Cees.

PULAAGU.COM: Doctoor, eÉ—en teskii hannde ngaynaaka ina waÉ—i ngartam, kono ina heewi caÉ—eele, kadi pelle É—ee in

keewi, pinÉ—o fof waÉ—a fedde mum tawa faayndaaare ndee ko wootere, mate pelle É—ee fof ngarii tawtoreede ñalawmaaji É

DOCTOR ABUU MAMMADU TUURE: Eey! AÉ—a anndi minen min noddaani ardiiÉ“e É“ee, alaa min mbaylu noddaandu nduu min noddi ko aynaaÉ“e É“ee e koye mum; minen min mbiyi ko yo min noddu aynaaÉ“e wonÉ“e e Kooyaa oo tawa ko É“een liggodtoo e yimÉ“e amen hoÉ—duÉ“e e maÉ“É“e sabu fedde ndee ina jogii teemedde tati tergal jeyaaÉ“e e fedde ndee wonÉ“e leydi ndii kala eÉ“e carii e nder leydi Senegaal no diidori noo. Min mbiyi kamÉ“e wonÉ“e toon É“ee yo É“e cuÉ“o aynaaÉ“e waaw tawtoreede ñalawmaaji É—ii tawii eÉ“e keÉ“tini É—umen e À“eesagol jawdi ndii, tawa eÉ“e keÉ—oo ko weterineeren kaalanta É njaÉ“a, É“e ndewa, tawa kadi eÉ“e njiÉ—i nawrude ngaynaaaka kaa yeeso, tawa ko É“een É“e ngardini e golle É—ee tawa woni pelle É—ee; min paaynditii heen tan ko no ngaynaaka kaa yahrata jooni nih rewaani laawol, foti ko wayleede. Holii no waylortoo taw minen gollodtooÉ“e É“ee min njeewtidtaa, min kaaldataa, min É“amdataa, sabu kala caÉ—eele aynaaÉ“e É“ee nd wayi no ko minen ndañi caÉ—eele. Mi rokka heen yeru: jooni aynaaÉ“e É“ee so njiÉ—ii À“eesde jawdi mumen, tawa É“e ngoni k ladde e nder nokkuuji É—i nganndu É—aa hade maa yettaade É—i tawa ko a weterineer gollantooÉ—o hoore mum (wono privé gollantooÉ—o laamu, laa budda ndañaa ko nawat maa toon ko wayi no mobil walla moto, tawa ada foti nawde kuutorÉ—e potÉ— É“uuÉ“neede tawa ko e nder ladde tuula heela É—o ndiyam alaa kalluuji moÆ´Æ´aani. AÉ—a anndi É—um ko cadeele. Woni sa caÉ—eele ko ngaynaaka jaggiraaka no foti nanngireede nih É—oo e nderleydi Senegaal. safrata É—um tan ko gure aynaaÉ“e É mbaÉ—anee jeyngol (woni electricite) mbaÉ—ta yeeynaade, kadi waÉ—ee laabi (woni piste de production) haa aynaaÉ“e É“ee waylude nguurdam mumen njahda e jamaanu.

So É“e ndañii jeyngol, É“e ndañaa kuutorÉ—e e kaÉ“irÉ—e É“uuÉ“noojee, kuutorÉ—e baylooje kusam É—am e tebbuuli É—ii, ng darnanee gollorgal (woni haute autorite charge de l'elevage), tawa wonata golle mum ko Æ´eewde no yimÉ“e É“ee nguuriri nguurdam moÆ´Æ´am, tawa ina waawi yahde to paaÉ“i kopporeeje ñamloo toon ngaluuji, feewna laabi haa peewa ko Æ´eewde tawa ngal gollorgal wayata ko hono sodefitex, sodagri, walla no SAED nih tawa ngal gollorgal darnatee ko e saraaji aynaaÉ“e É“ee, daroo haa aynaaÉ“e É“ee ndañaa ndiyam e ñaamndu ummotoondu e gese É—ee ko wayi no: gooÆ´i, laa moÆ´Æ´i ndarnee haa mobelaaji mbaawa yettaade aynaaÉ“e É“ee ina ngadda ko jawdi ñaamata e mbelaaji É—ii kadii ina naw tebbuuli e jawdi tawa aynaaÉ“e É“ee lorlotaako, ngaynaaka kaa waÉ—a ngartam tawa wona yo a jogo nayi haa heewa tawaa a naftortaako so wonaa taaske. Ko wonaa É—uum koo, gollorgal ngal maa darnu nokkuuji beeli paddirÉ—i ndiyam, walla forasuuji (woni bassin de retention) É—um fof min tonngii É—um e deffere, so rewaama maa ngaynaaka kaa waÉ— faayiida, le Senegaal heewa teewu, kosam, heewa nguura, sabu so ngaynaaka kaa yuÉ“É“i tan ko heddi koo yuÉ“at no haanirta nih.

Min mbiyi ko yoo gollorgal SAED jogo e nder mum toppitooÉ“e ko faayti e ngaynaaka, Æ´Sum fof min ñaagiima É—um laamu nguu nde darantoo É—ee É—oo peeje, tawa yimÉ“e ina mbaÉ—ta neh jawdi e gertooÉ—e, kadi e peeje baylugol kasam, É—um maa ngaynaaka kaa renndinee e ndema kaa e awo ngoo. Remde maaro tan ina moÆ´Æ´i sinno a rematno maaro mbaÉ—oraa heen makka, mbaÉ—daa heen sewosewooji, aÉ—a jogii nay maa, aÉ—a É“ira É—umen, tawa so taaske yontii aÉ—aa itta heer haaran arii ngittaa e gertooÉ—e maa njeeyaa, ko ndeen ko liggoto É—aa ko É“urata yuÉ“É“ude. Æ´Sum fof so renndinaama ma oo waaw nafde hoore mum e nafde Senegaal.

Min mbiyii ardotooÉ“e É—een gollorÉ—e ko laa budda ko witerineer en wooda, ko ardinaa heen hay so tawii ko e goomu kisal (woni conseil d'administration) walla cukko gardiiÉ—o gollorgal, tato ardotooÉ“e É“ee yo weterineer yo wood É—o ardinaa, tawa kañum yo É“ur toppitaade ko faati e ngaynaaka kaa, so waÉ—iraaka noon hay dara sellataa. Teewu njiÉ—É—en ngu ko É“ee É mbaawi toppitaade É—um, waasa tan sikkeede ko ndema kaa tan waawi jogaade yimÉ“e É“ee e addude dañal. Min njiÉ—i tan k ngaynaaka kaa yo

rokke doole no moÆ´Æ´i, ko to kesam kesamaagu woni (woni modernisation de l'elevage), so yimÉ“e njiÉ—ii waÉ—de hono no tuubakooÉ“e ko laa-budda kamÉ“e so a yiyii É“e É“amtiima e ngaynaaka e ndema kamÉ“e É“e peewnu toon haa feewi; kala e m gaynaako hoÉ—i ko e ngesa mum e sara jawdi mum (woni ferme agricole et elevage), eÉ“e ndema, eÉ“e ngayna, eÉ“e neha gertooÉ—e, enen neÉ—É—o hoÉ—ata koÉ—o woÉ—É—i, njiÉ—aa subaka fof dawde toon ngartaa aÉ—a tampi, kadi subaka t gese tawa so É“e njahii joomum en ndema lowel tan. Laabudda yimÉ“e Æ´eewa no liggotrtoo nii É—um waawa nawrude ndema kaa e ngaynaaka kaa yeeso, leydi ndii ina yiÉ—i kosam, min mbiyii yo laamu nguu darano É—um, minen min mbiyi ko yoo "agence" waÉ—e tawa topitii ko holi no kosam É—am feewnirtee nih, É“ayde gummiiÉ—o kala waÉ—a agence, kala ko faati e k tawa eÉ“e miijo É—um, eÉ“e ndewa heen tawa laamu nguu ini waasa heen koporeeje keewde ko faati e oon fannu. Min mbiyi yo laamu nguu faam ko "sam" waylata ko heddi koo fof. Ine jeyaa heen kadi faynude jawdi ndii e waawnude nay É—ii e jibinirgol (insemination artificielle), ko lorde huudooji haa jawdi ndii dañaa ko ñami, ndañaa ko yari, tawa jawdi tampataa. Ngaal gollorgal maa toppitoo no yimÉ“e É“ee ndañri ngaluuji, ma ngal toppito kadi no kosam É—am yiyirtee.

Min Æ´eewi, min tawii jaagorgal ngal darnata tan ko ebbooje tawa ngalu nguu heewataa, kono so a waÉ—ii "agence" laamu

nguu maa naatnu heen junngo mum, wallidii É“e É“ee ma naatnu heen juuÉ—e mumen hono no saed en nih. Min kaali, min mbiyi yo min Æ‘eew cellal jawdi ndii, so jawdi ndii sellaaani, hay so a dañi, njiyaa jawdi ndii ina yooÉ—i tawa ndi sellaaani e ndi wonndi e rewam É—um so ittaaka a waawata yeeyoyde ndi, ko É—oo tan e Senegaal ndi haaÉ—ata. Min mbiyii yo min Æ‘eew koye amen minen weterineen É“ee no min mballirta laamu nguu e safrude É—een caÉ—eele, ko aynaaÉ“e É“ee njogantoo koye laamu nguu ara wallita É—umen, sabu É—uum ngaynaaka ko gollal keewngal faggudu, neddo fof ina foti Æ‘eewde no gollal mu yahriri yeeso, holi ko potÉ—aa waÉ—de heen.

So tawii ko Åeesde jawdii ndii, a naatnat heen junngo maa so É“urtii doole maa ko ndeen laamu wiyetee yoo ar naatna heen junngo mum, so tawii ko rafi laamu heño ñifa É—um,É—um É—oo minen min ko so tawii min ngalaa feere geÉ—e É—ee l Æ‘eewii won rafi arnoo É—oo e nder leydii ndii, min ndarii heen haa wiyaa rafi ciññel jawdi, Alla daÉ—ndii heen Senegaal, won rafi goÉ—É—o mo yiitinaaki no feewi, warataa so arii e jawdi ndii, ndi seÉ—oto, ndi ronka fayde e É“ireede, ko oon rafi hadata le Senegaal nawde jawdi caggal leydi, ko oo É—oon rafi haÉ—i min É—anaade e oo É—o sahaa sabu so iwaani É—oo e Senegal saabii min mbiyi ko minen fof ko yo min mbaÉ—du junngo e faandu, min liggodoo haa ngaynaaka kaa É“amtoo, min njeewtidii e huttooÉ“e to labatuwaaruuji É—ii, so jawdii ndii hirsaaama, huttaama teewu nguu yo Æ‘eew to mooftatee É—o hade wooda ko É—um, min naatandirde e buuseeji, sabu caÉ—eel É—ee ko hono jawdi ndii yeeyirtee nih,

njiyaa neÉ—É—o ina jogii jawdi haa heewi tawa ko seeda tan yeeyetee heen ko heddi koo reene feewnee haa yooÉ—a ndi won É—oon haa ndi naywa ndi maaya. Hay leÉ—É—e cafrorÉ—e jawdii ndii ina foti rewde laawol sabu weterineer kala ko njeeyÉ—a ittude heen pursentaas tawa naatnetee ko e kees, so yahii haa renndii oon kaaliis ina waawi naftoreede goÉ—É—um (tawa yimÉ“e fof ina mbaawa liggodaade, tawa ngaynaaka kaa ina yahra yeeso, tawa hade laamu arde yimÉ“e É“ee ina mbaawi waÉ—ande koye mum huunde. So mi rokki yeru dowla Beresil, aynaaÉ“e É“ee nde ndentini doole mum ko ina wona duuÉ“i noogaas tan jooni É“e njogii ko isinaaji, É“e njogoo ko universiteeruuji kamÉ“e mballata laamu nguu, sabu ko woni e ngaynaaka kaa tan so yaltinaama tan gooto fof maa heÆ‘ heen, maa gaynaako oo heÆ‘ heen, maa weterineen oo heÆ‘ heen, maa laamu nguu heÆ‘.

E tonngol É—ii É—oo miijooji e peeje so njuÉ“É“inaama haa feewi gooto fof maa yiito heen hoore mum. Ko É—uum wonnoo É— ñalwmaaji teddiniranooÉ—i ngaynaaka toon to Cees.

PULAAGU.COM: Doktoor Abuu Tuure, Hol konngol maa cakkitiingol?

DR ABUU TUURE: Konngol am cakkitiingol ko: yettude onon jaayndiyankooÉ“e pulaagu.com e darnde ndari É—on ngam wallude É—emngal ngal e leñol ngol, ko geno jogii njoÉ“di yoo yoÉ“ on, kadi e yettude banndiraaÉ“e men aynaaÉ“e, arnooÉ“e tawtoreede ñalawmaaji É—ii, ko heddi heen koo, kala e golle amen maa min noddu on heen, ngaron tawtoreede haa mbaawon saaktude É—um no haanirta nih on njaraaraama!

Umar Barka Baal pulaagu.com, Senegal

{mosloadposition facebook}

{mosloadposition disclaimer}

{mosloadposition adsense}